

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

بررسی حقوق ملکیت زن از دیدگاه فقه و قانون

رساله ماستری

محصل: محمد موسی (نوری)

استاد راهنما: پوهندوی دکتور نجیب الله (صالح)

سال تحصیلی 1399 هـ ش - 1441 هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتون های خصوصی

بررسی حقوق ملکیت زن از دیدگاه فقه و قانون

رساله ماستری

محصل : محمد موسی (نوری)

استاد رهنما: پوهندوی دوکتور نجیب الله (صالح)

سال : 1399 هـ ش - 1442 هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

د پیاوړتیا د فقہ و قانون

پورد ماستری

تصدیق نامه

محترم محمد موسی نوری ولد عیسی ID نمبر Sh-msf-96-279 (از دور پنجم فقہ و قانون) از پهلوان شماره
ماستری خویش زیر عنوان: بررسی حقوق ملکیت زن از دیدگاه فقہ و قانون
به روز پنجشنبه تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۲ هـ ش موفقانه دفاع نموده و از نظر
هیأت ژوری مستحق ۸۶ (نمره به عدد) هشتاد و شش (نمره به حرف) گردیده و موافقت
شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاء اعضای هیأت ژوری:

نمبر	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور رفیع الله عطاء	عضو هیأت	
۲	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیأت	
۳	دکتور نجیب الله صالح	رهنما و رئیس جلسه دفاعیه	

معاون علمی

آمر پورد ماستری

خلاصه بحث

موضوعی را که در مورد آن این رساله را تحریر نموده ام، بررسی ملکیت زن از دیدگاه فقه اسلامی و قانون میباشد و تمامی احکام مربوط به آن را از قبیل تعریف حق و ملکیت، مفهوم حق و ملکیت در فقه و قانون، انواع ملکیت، حقوق ملکیت زن در فقه و قانون، موانع دسترسی زنان به ملکیت شان و راه حل آن و مویده های حقوق ملکیت زنان را به بحث گرفته و توضیحات کافی در مورد آن ارائه نموده ام.

حقوق مالکیت یکی از بخش های مهم روابط حقوقی و خصوصی افراد شناخته می شود. آنچه که ضرور است، نحوه انتقال مالکیت و راه های پیش بینی شده در فقه اسلامی و قوانین وضعی کشور مهم تلقی می گردد. از قدیم الایام زنان برای تصرف در اموال خویش با موانعی روبرو بوده و حتی در کشورهای متمدن امروز زنان نوعی از اموال شناخته می شدند. با ظهور دین اسلام و برای برآورده سازی یکی از مقاصد شریعت مقدس اسلام که همان حفظ مال می باشد، احکام روشنی در زمینه مالکیت و مسایل مربوط به آن به شکل عام و برای زنان نیز به طور خاص احکامی در جهت حمایت و صیانت از اموال و تبیین جایگاه شان تشریح گردید.

شکی نیست که یکی از ضروریات بزرگ انسان اعم از مرد و زن ملکیت اموال میباشد و برای بدست آوردن آن شریعت اسلامی راه های مختلف جایز و قانونی را برای اکتساب مال وضع نموده است که زنان بر علاوه طرق اکتساب مال برای مردان راه های متفاوت و بیشتری برای اکتساب مال در اختیار دارند که از جمله آن میتوان مهریه، نفقه، اجوره حضانت و رضاعت، متعه طلاق و غیره را نام برد که این همه دال بر این است که شارع حکیم برای قشر اناث و ملکیت اموال برای آنها ارزش عالی قایل گردیده است، در واقع مانعین حقوق مالی زنان کسانی هستند که احکام شرعی ملکیت زنان را هدف قرار میدهند و آنها را با خطر مواجه میسازند و مصونیت آنها را زیر سوال میبرند، بنا بر این شناخت مانعین و غاصبین حقوق ملکیت زنان و تعیین جزای مناسب برای هر یک از آنها نقش مهمی در تامین مصالح و منافع آحاد مردم و خانواده ها دارد که حفظ این منافع سبب سعادت دنیوی و اخروی انسانها میباشد.

هدف از بحث مذکور بیان نمودن احکام مربوط به ملکیت زنان به شکل واضح و بصورت مقایسوی بین فقه اسلامی و قوانین وضعی کشور میباشد که در میان مباحث، مسایل مربوط به انواع ملکیت، حقوق ملکیت زن در فقه و قانون، موانع دسترسی زنان به ملکیت شان و راه حل آن و مویده های مانعین حقوق ملکیت زنان را ذکر نموده ام و هم چنین روش شریعت اسلامی و قانون در مورد جلوگیری از اغتصاب حقوق ملکیت زنان به شکل مقایسوی و تعیین نمودن جزای مناسب برای مغتصبین آن در فقه و قانون از اهداف

این بحث میباید، به طور کلی هدف بحث روی محور شناخت حقوق ملکیت زنان، شناخت موانع فراروی آن در جامعه افغانی و راه حل آن میباید. یعنی یافتن جواب برای سوالات کلیدی زیر میباید: آیا شریعت و قانون برای زنان داشتن حق ملکیت را قائل شده است یاخیر؟ زنان از کدام راه ها میتوانند کسب ملکیت نمایند؟ مجازات مغتصب حقوق ملکیت زنان از دیدگاه فقه اسلامی و کود جزایی کشور چیست؟

روش را که در تحقیق این بحث اختیار نموده ام روش کتابخانه ای میباید و برای یافتن معلومات به کتاب های معتبر و موثق منابع احکام شریعت اسلامی مانند تفسیر، حدیث و فقه مراجعه نموده ام و در کنار آن از رساله های علمی، فرهنگ لغت ها و قوانین کشور نیز استفاده نموده، و قابل ذکر است که مواد قانونی را در مسایلی به آن نیاز بود ذکر نموده ام.

در پایان بحث به این نتیجه رسیدم که برای حق ملکیت زنان در فقه اسلامی و نظام حقوقی افغانستان احکام روشنی بیان گردیده و زنان در این دو منبع دارای استقلال مالی هستند، همچنین یافته های این تحقیق نشان می دهد که هرگاه شخصی مالکیت زنان را تضییع نماید و یا بر مسیر تصرف شان موانع ایجاد نماید، مؤیده های از جانب فقه اسلامی و قانونگذار افغانستان پیش بینی گردیده است.

در اخیر امیدوارم که رساله هذا کمکی در راستای برطرف نمودن ابهام و غموض در مورد مسایل حقوق ملکیت زنان باشد و برای محصلین و دوست داران علم و دانش سودمند واقع گردد.

کلمات کلیدی:

مالکیت، زنان، فقه اسلامی، نظام حقوقی افغانستان، ضمانت اجرایی، منع مالکیت.

فهرست مطالب

اهداء Error! Bookmark not defined.

تقدیر و تشکر Error! Bookmark not defined.

مقدمه Error! Bookmark not defined.

الف: اهمیت و ضرورت تحقیق: Error! Bookmark not defined.

ب: اسباب اختیار موضوع: Error! Bookmark not defined.

ج: سوالات تحقیق Error! Bookmark not defined.

د: پیشینه تحقیق Error! Bookmark not defined.

هـ: نوع و روش تحقیق Error! Bookmark not defined.

و: اهداف تحقیق Error! Bookmark not defined.

ز: پلان تحقیق Error! Bookmark not defined.

فصل اول Error! Bookmark not defined.

پیشینه و مفهوم حقوق ملکیت زن Error! Bookmark not defined.

مبحث اول: سابقه تاریخی ملکیت زنان Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم حق در فقه و قانون Error! Bookmark not defined.

فرع اول: حق در لغت: Error! Bookmark not defined.

فرع دوم: حق در اصطلاح: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: اقسام حق Error! Bookmark not defined.

فرع اول: انواع حق به اعتبار صاحب حق Error! Bookmark not defined.

فرع دوم: به اعتبار اسقاط و عدم آن Error! Bookmark not defined.

فرع سوم: حقوق قابل ارث و غیر قابل ارث Error! Bookmark not defined.

فرع چهارم: به اعتبار کسی که حق بر علیه اوست Error! Bookmark not defined.

فرع پنجم: به اعتبار محل حق Error! Bookmark not defined.

فرع ششم: از نظر کمال و تخفیف Error! Bookmark not defined.

فرع هفتم: از نظر دلیل قضایی Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. فرع هشتم: حق به اعتبار مالی و غیرمالی

Error! Bookmark not defined. فرع ششم: به اعتبار مجرد و عدم آن

Error! Bookmark not defined. **مبحث سوم : تعریف و انواع ملکیت در فقه**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: ملکیت در لغت و اصطلاح فقه

Error! Bookmark not defined. فرع اول: ملکیت در لغت :

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: ملکیت در اصطلاح :

Error! Bookmark not defined. تعریف اول:

Error! Bookmark not defined. تعریف دوم:

Error! Bookmark not defined. سوم تعریف ملکیت در نزد قرافی.

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: انواع ملکیت در فقه

Error! Bookmark not defined. فرع اول: ملکیت به اعتبار حقیقت آن

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: ملکیت به اعتبار سبب آن

Error! Bookmark not defined. فرع سوم : ملکیت به اعتبار سقوط و عدم آن

Error! Bookmark not defined. **مبحث چهارم : تعریف و انواع ملکیت در قانون**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول : ملکیت در لغت و اصطلاح قانون

Error! Bookmark not defined. فرع اول: ملکیت در لغت :

Error! Bookmark not defined. فرع دوم ملکیت در اصطلاح قانون:

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: انواع ملکیت

Error! Bookmark not defined. فرع اول: مالکیت مفرز و مشاع

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: اقسام مالکیت حقیقی و اعتباری

Error! Bookmark not defined. **فصل دوم**

Error! Bookmark not defined. **حقوق ملکیت زن در شریعت اسلامی و قانون**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: اسباب مشکلات ملکیت زن

Error! Bookmark not defined. **مبحث اول**

Error! Bookmark not defined. **ملکیت در فقه اسلامی**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: نقش حق ملکیت زن در اسلام

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: تثبیت حقوق ملکیت زن در آیات قرآن

Error! Bookmark not defined. فرع اول: مالکیت اصلی و بالذات.

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: مالکیت تبعی.

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: حقوق ملکیت زن در احادیث پیامبر

مبحث دوم حقوق ملکیت زنان بغیر عقد ازدواج در فقه و قانون افغانستان. Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. **مطلب اول: حق برخورداری زن از میراث**

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: حق زن در وصیت کردن و دریافت آن.

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: حق هبه نمودن زن و دریافت آن.

Error! Bookmark not defined. فرع اول: قرآن.

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: سنت.

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: اجماع.

Error! Bookmark not defined. مطلب چهارم: حق اشتغال زن به تجارت و استثمار.

Error! Bookmark not defined. فرع اول: پیشینه اشتغال زنان.

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: مشروعیت اشتغال زنان در اسلام.

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: ضوابط اشتغال زنان.

Error! Bookmark not defined. فرع چهارم: کار زنان بیرون از خانه و دیدگاه غرب زده‌ها.

Error! Bookmark not defined. مطلب پنجم: حق دسترسی زنان به تعلیم و مصارف تعلیم.

Error! Bookmark not defined. فرع اول: تعلیم و تعلم علوم شرعی برای زنان.

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: یادگیری علوم دنیوی برای زن.

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: حکم مسافرت زن برای کسب علم.

Error! Bookmark not defined. **مطلب ششم: تعلیم زنان در قوانین ملی و بین المللی**

Error! Bookmark not defined. فرع اول: تعلیم زنان در قوانین ملی.

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: حق تعلیم زنان در قوانین بین المللی.

Error! Bookmark not defined. مصارف تعلیم زوجه و فرزندان بدوش کیست؟

Error! Bookmark not defined. **مبحث سوم**

Error! Bookmark not defined. **حقوق ملکیت زنان به اثر عقد ازدواج در فقه و قانون افغانستان**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: حق مهر در لغت و اصطلاح و انواع آن.

Error! Bookmark not defined. فرع اول: مهر در لغت،

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: تعریف مهر در اصطلاح فقه،

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: احکام مهر در فقه

Error! Bookmark not defined. فرع چهارم: انواع مهر در فقه

Error! Bookmark not defined. فرع پنجم: انواع مهر در قانون

Error! Bookmark not defined. فرع ششم: احکام مهم مهر قانون

Error! Bookmark not defined. فرع هفتم: نقش مهر در استقلالیت ملکیت زن

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: نفقه و جایگاه آن از نگاه شریعت و قانون

Error! Bookmark not defined. فرع اول: مفهوم حق نفقه

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: مبنی حق نفقه

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: اجزای نفقه

Error! Bookmark not defined. فرع چهارم: احکام نفقه

Error! Bookmark not defined. فرع پنجم: سقوط نفقه

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: حق برخورداری از متعه طلاق

Error! Bookmark not defined. فرع دوم: تقسیم طلاق به اعتبار الفاظ

Error! Bookmark not defined. فرع سوم: تقسیم طلاق از حیث رجوع و عدم رجوع

Error! Bookmark not defined. فرع چهارم: طلاق در عرف اجتماعی افغانستان

فصل سوم: موانع، راه حل و مویده های حقوق ملکیت زن

Error! Bookmark not defined. **مبحث اول: موانع دسترسی زنان به ملکیت شان**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: عدم آگاهی زنان از حقوق ملکیت شان

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: موانع سلسله های اداری

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: عرف و عنعنات ناپسند جامعه افغانی

Error! Bookmark not defined. مطلب چهارم: استبداد مردان بردارای و امور مالی زنان

Error! Bookmark not defined. مطلب پنجم: پایین تر بودن نقش زن در وضعیت اقتصادی نسبت به مرد

Error! Bookmark not defined. **مبحث دوم: تعرض به ملکیت زنان و آثار حقوقی آن**

Error! Bookmark not defined. **مبحث سوم**

Error! Bookmark not defined. **راه حل های شرعی و قانونی برای دسترسی زنان به ملکیت شان**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: مویده های دنیوی و اخروی حقوق مالی زنان در شریعت اسلام

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: مویده های حقوق مالی (میراث) زنان در قانون افغانستان

9..... نتیجه گیری

11..... پیشنهادات

Error! Bookmark not defined. فهرست آیات قرآنی

Error! Bookmark not defined. فهرست احادیث نبوی

Error! Bookmark not defined. فهرست اعلام

12..... فهرست منابع و مأخذ

Error! Bookmark not defined. خلاصة البحث

Error! Bookmark not defined.Summary of the research

نتیجه گیری

زنان و حقوق شان، یکی از مباحث مهم در ساحه وچوکات علوم انسانی می‌باشد. ملکیت زنان که به عنوان بخشی از حقوق مادی شان شناخته می‌شود با مشکلات وچالش‌ها وموانعی روبه رو بوده است. بدین ترتیب، بعد از بررسی مطالب و احکام مربوط به حقوق ملکیت زنان در فقه اسلامی و نظام حقوقی افغانستان می‌توان چنین نتیجه گرفت:

1- با آنکه در روم و یونان باستان زنان هیچگونه حق و حقوقی نداشتند و حتی به چشم نوعی از مال به آنها دیده می‌شد، اسلام با ظهور پر رنگش در ابتدای امر مالکیت زنان را نسبت به دارایی و ملکیت شان مورد شناسایی قرار داده و در مورد آن احکام خاص و روشنی را وضع و بیان نموده است. همچنین در پنج قرن قبل از میلاد در یونان و روم، مالکیت با مفهومی که امروزه در حقوق فرانسه مطرح است، مشابهت داشته است. در حقوق اروپا، مالکیت، حق انتفاع و در اختیار داشتن مال به نحو مطلق است. کلمه اطلاق در حقوق اروپا بسیار مورد تأکید واقع شده است و در حقوق افغانستان نیز به‌عنوان یکی از مشخصه های مالکیت مطرح شده است.

2- از دیدگاه حقوق بشر امروزی، یکی از حقوق اساسی انسان، حق مالکیت است، ماده «17» اعلامیه حقوق بشر اعلام می‌دارد: الف- هر شخص، منفرداً یا به طور اجتماع، حق مالکیت دارد. ب- احدی را نمی‌توان خودسرانه از حق مالکیت محروم نمود. از دیدگاه غرب، حق مالکیت از حقوق طبیعی و شخصی انسان می‌باشد. از نظر «جان لاک»، فیلسوف غربی، بنیاد بزرگ بشر در وجود بشر است که خداوند جل جلاله خودش، مالک شخصی خویش، افعال و کار خویش است. در نظام حقوقی اسلام بحث مالکیت و شناخت آن از جمله احکام مهم و اساسی تلقی گردیده است. اهمیت بحث اموال و مالکیت از دیدگاه شریعت اسلام آن قدر مورد توجه شارع حکیم بوده که یکی از مقاصد شریعت را حفظ مال در کنار سایر مقاصد مشروع گردانیده است. بدین لحاظ می‌توان گفت در نظام حقوقی افغانستان بحث ملکیت و توابع آن با ورود اسلام به این سرزمین با تفاوت‌های اندکی در فروع و فروعات به شکل امروزی شناخته شده است.

3- مطابق تعریف راجح حق عبارت است از: آگاهی یک فرد از توانایی اش برای دخل و تصرف در دارایی اش چون فروختن و بخشیدن و عاریت دادن؛ و این جوازی است که قانون برای مصلحت شخص در نظر گرفته است. حق به اعتبار های مختلف چندین تقسیم بندی دارد از قبیل: حق الله و حق العباد، حق قابل اسقاط و غیرقابل اسقاط، حق قابل ارث و غیرقابل ارث، حق مشخص و غیرمشخص، حق مالی و حق غیرمالی، حق مطلق و غیرمطلق.

4- مطابق قوانین افغانستان: ملکیت، حقی است که به مقتضای آن شیء تحت اراده و تسلط شخص قرار می‌گیرد و تنها مالک می‌تواند در حدود احکام قانون به استعمال، بهره برداری و هر نوع تصرف مالکانه در آن بپردازد. این تعریف با مفهومی که فقهاء از ملکیت ارائه داده‌اند دارای مفهوم مشابهی هست. ملکیت نیز انواع مختلفی دارد از قبیل: مشاع و مفروز، حقیقی و اعتباری.

5- حقوق ملکیت زنان در فقه اسلامی قانون به دو دسته تقسیم شده است: ملکیت اصلی، ملکیت تبعی شده است و در متون مذکور ثابت می‌باشد.

6- مطابق آیات قرآن عظیم‌الشأن و احادیث گهربار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وسلم زنان می‌توانند اموال خویش را بدون قید و اذن از دیگران همانند پدر، برادر و... به سایر اشخاص هبه نمایند و همچنین حق اشتغال به کار را نیز دارند و آنچه از این طریق بدست می‌آورند جزء اموال خودشان محسوب می‌گردد. البته برای اشتغال زنان ضوابطی نیز در کتاب الله و سنت نبوی صلی‌الله‌علیه‌وسلم از قبیل اذن ولی و یا شوهر، ضرورت به عمل زنان در جامعه، عدم سفر به تنهایی و... مطرح گردیده است.

7- هم چنین زمانی که زنان ازدواج می‌نمایند برخی حقوق مالی به ایشان تعلق می‌گیرد. مهمترین این حقوق عبارت است از: مهریه، نفقه، متعه طلاق و... که اموال خودشان شناخته شده و مطابق فقه اسلامی و نظام حقوقی افغانستان هرگونه تصرف مالکانه را نسبت به آن می‌توانند انجام دهند.

8- زنان برای بدست آوردن مالکیت شان در کشور ما با موانعی روبرو هستند. مهمترین این موانع را می‌توان: عدم آگاهی از حق و حقوق شان، موانع سلسله‌های اداری، عرف و عنعنات ناپسند جامعه افغانی، استبداد برخی از مردان بر حقوق مالی زنان، ضعیف بودن نقش زن در اکتساب اموال نسبت به مرد و مواردی از این قبیل دانست.

9- برای حمایت از حقوق ملکیت زنان در قانون منع خشونت علیه زنان ضمانت‌های اجرایی جزایی نسبت به منع تصرف در ملکیت زنان، منع تصرف در حق الارث زنان و منع اجبار زنان بر انجام کارهای شاقه و معین موادی تصویب و ذکر گردیده؛ ولی متأسفانه در کشور ما تا هنوز جامعه عمل نپوشانده است.

پیشنهادات

1. از آنجایی که جامعه افغانستان دارای بسترهای قبیلوی است، باید در حوزه حقوق زنان فرهنگ سازی شود و دولت و نهادهای حامی حقوق مردم مخصوصا زنان و اطفال و معلولین و معیوبین در این زمینه برنامه‌های علمی مطابق به میزان درک افراد اجراء نمایند.
2. در قوانین ما حقوق مالکیت زنان به شکل واضح ترمطرح گردد تا تمام اقشار جامعه مخصوصا نصف جامعه از حقوق ملکیت شان مستفید شوند.
3. زنان نیز برای احقاق حقوق شان باید اقداماتی را روی دست گیرند تا دیگران اموال شان را ضایع و غصب ننمایند.
4. ضمانت اجرایی برای حمایت و ضایع نشدن حقوق ملکیت زنان همانطوریکه به نظر می رسد دارای جنبه عملکرد قوی نیست. دولت مخصوصا قوه اجرائیه در این راستا طرز العمل های عملی را تصویب و تطبیق نماید.
5. دولت باید اقدام به تصویب طرز العمل های کاری و فراهم نمودن دسترسی زنان به محاکم در جهت احقاق حقوق شان در سراسر کشور و بالاخص در مناطق دور دست و محروم از علم و دانش و نیز مراکز آموزشی و محاکم عدلی را به منظور ارائه خدمات بهتر توجه زیاد تر نموده و تسهیلات مورد نیاز را فراهم نماید.
6. در مکاتب، پوهنتون ها و سایر مراکز آموزشی و سایر نهاد های علمی در زمینه شناخت و حمایت از حقوق ملکیت زنان اقدامات عملی صورت گیرد.
7. علمای دین از طریق منابر و سایر محافل، در زمینه پاداش دنیوی و اخروی اداء کردن حقوق ملکیت زنان و هم چنین در زمینه عواقب دنیوی و اخروی تصرف و غصب اموال زنان، برای اقشار مختلف جامعه رهنمودهای واضح و روشنی مبتنی بر آیات قرآنکریم و احادیث نبوی بیان نمایند، تا اینکه هر مستحق بتواند حق خود را از طریق احکام شرعی، قانونی و منطق اسلام بطور آسان دریافت نماید. و ما توفیق الا بالله علیه توکلت و الیه انیب.

فهرست منابع و مآخذ

[أ]

قرآن كريم

1. ابن القيم الجوزية ، شمس الدين أبوبكر : الطرق الحكمية في السياسة الشرعية : ص 256 ، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان، طبعة 1417 هـ .
2. ابن المنذر النيسابوري، أبوبكر محمد بن إبراهيم، الإجماع، الناشر: دارالمسلم للنشر والتوزيع، 1425 هـ ق.
3. ابن تيميه، الشيخ الاسلام تقي الدين، مجموعة الفتاوى، ج24، بيروت: دارالكتب العلميه، 1997 م.
4. ابن رشد القرطبي، أبو الوليد محمد بن أحمد، البيان والتحصيل والشرح والتوجيه والتعليل لمسائل المستخرجة، ج2، بيروت: الناشر، دار الغرب الإسلامي، 1408 هـ .
5. ابن شاط، قاسم بن عبدالله، أنوار الفروق في أنواع الفروق، حاشية الفروق للقرافي؛ ج1، بيروت: عالم الكتب، بي تا.
6. ابن عابدين، محمد أمين بن عمر، ردالمحتار على الدرالمحتار، ج3، الناشر: موقع الاسلام، الاسلام وب، بي تا.
7. ابن قدامة المقدسي، عبد الله بن أحمد، المغني في فقه الإمام أحمد بن حنبل الشيباني، الناشر: دار الفكر، بيروت، الطبعة الأولى، 1405.
8. ابن كثير القرشي البصري ثم الدمشقي، أبوالفداء إسماعيل بن عمر، تفسير القرآن العظيم، ج1، الناشر: دار طيبة للنشر والتوزيع، 1420 هـ ق.
9. ابن منظور، محمد بن مكرم بن منظور الأفرريقي المصري، لسان العرب، بيروت: الناشر، دار صادر، 1414 هـ ق.
10. ابن نجيم المصري، زين الدين بن إبراهيم بن نجيم، البحر الرائق شرح كنز الدقائق، الناشر دار المعرفة، بيروت، بي تا.
11. أبو محمد، علي بن أحمد بن حزم الأندلسي ، الإحكام في أصول الأحكام، ج3، الناشر: دار الآفاق الجديدة، بيروت ، بي تا.
12. الأصبحي، الامام مالك بن أنس، المدونة الكبرى، ج 5، بيروت: دارالكتب العلميه، 1983 م.
13. امامي، سيد حسن، حقوق مدني، ج1، تهران: انتشارات اسلاميه، 1383.

14. انصاری، مسعود، طاهری، محمد علی، دانشنامه حقوق خصوصی، ج3، تهران: انتشارات میزان، 1388.

15. انیس، ابراهیم، منتصر، عبدالحلیم، الصوالحی، عطیه، محمد، خلف الله احمد، المعجم الوسیط، پشاور: کتابخانه رشیدی، ۲۰۰۵.

[ب]

16. البخاری، ابو عبدالله، محمد بن اسماعیل، صحیح بخاری؛ المحقق زهوه، احمد و احمد عنایه؛ بیروت: دارالکتب العربی، 1432 هـ ق.

17. البخاری، امیربادشاه حنفی، محمدمین بن محمود؛ تیسیر التحریر؛ 174 / 2؛ دارالکتب العلمیة، بیروت - لبنان، 1403/هـ 1983 م.

18. البخاری، علاءالدین، عبدالعزیز بن احمد، كشف الأسرار عن أصول فخر الإسلام البزدوي، ج3، المحقق محمد، عبدالله محمود؛ بیروت: دار الکتب العلمیة، 1418 هـ ق.

19. بدران، ابوالعینین، أحكام التركات والمواریث، سکندریه، دار کتب الجامعی، 1984 م.

20. البهوتی الحنبلی، منصور بن یوسف، شرح منتهی الإرادات، بیروت: دار اطلس الخضراء، 2001 م.

21. البیهقی، أحمد بن الحسین بن علی بن موسی أبوبکر، سنن البیهقی الکبری، مکه المکرمة الناشر: مکتبة دار الباز، 1414 هـ ق.

[پ]

22. پورجوادی، کاظم، مغنیه، محمد جواد، (فقه تطبیقی، تهران: نشر ماجد، 1383).

[ت]

23. تریز، عبدالرشید، تصویری جامع از ازدواج در اسلام، چاپ اول، تهران، سال 1381.

[ج]

24. جحیش، بشیر بن مولود، الاجتهاد التنزیلی، القاہرہ: دارالکتب العلمی، بی تا.

25. الجرجانی، علی بن محمد، التعریفات؛ قاہرہ، الناشر دار منشأ الجمالیہ مصر، 1306 هـ ق.

26. الجزائری، جابر بن موسی بن عبد القادر بن جابر أبو بکر، أیسر التفاسیر لكلام العلی الکبیر، ج1، المدینة المنوره: الناشر: مکتبة العلوم والحکم، الطبعة: الخامسة، 1424 هـ ق.

27. جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، گنج دانش، تهران، 1372.

28. جعفری لنگرودی، محمد جعفر، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، تهران: انتشارات گنج دانش، 1381.

29. جعفری لنگرودی، محمد جعفر حقوق اموال، تهران: انتشارات گنج دانش، 1391.

30. الجملة، أمیمة محمد مسعود، حق المرأة فی التملك و الإنفاق فی الفقه الاسلامی، غیرمطبوع. 2007 م.

31. الجوهری، اسماعیل بن حماد، الصحاح (تاج اللغة و صحاح العربیة)، ج 4، القاهرة، دار احیاء، 1994 م.

[ح]

32. حسین، احمد فراج، الملكية و نظریة العقد، القاهرة: الناشر الدار الجامعیة لطباعة و النشر، 1985 م.

33. حیاتی، علی عباس، مقدمة علم حقوق، تهران: نشر میزان، ۱۳۹۴.

34. حیدری، حسن، ابراهیمی نسب، جایگاه زن در گذر تاریخ و حقوق آن، فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ، سال 2، 1389

[خ]

35. خرم دل، مصطفی، تفسیر نور، منبع، نشر احسان، انتشارات دیجیتالی، تاریخ انتشار (حوت) ۱۳۹۴ شمسی جمادی الاول ۱۴۳۷ هجری.

36. الخرشی المالکی، محمد بن عبد الله، شرح مختصر الخلیل للخرشی، ج8، الناشر: دار الفکر للطباعة، بیروت، بی تا.

37. الخطیب التبریزی، محمد بن عبد الله، مشکاة المصابیح، ج2، بیروت: الناشر: المکتب الإسلامی تحقیق: تحقیق محمد ناصر الدین الألبانی، 1405 هـ.ق.

38. الخفیف، علی، أحكام المعاملات الشرعیة، ریاض: الناشر مکتبة السنة المحمدیة، 1949.

[د]

39. درینی، فتحی، الحق و مدى سلطان الدولة فی تقييده، الناشر: مکتبة النور، ۱۹۹۹ م.

40. الدسوقي المالکی، محمد بن أحمد بن عرفة، حاشیة الدسوقي علی شرح الكبير، ج4، الناشر: دار الفکر، بیروت، بی تا.

41. دورانت، ویل، داستان تمدن، ج2، ترجمه سهیل آذری، تهران: انتشارات اقبال، 1343.

[ر]

42. رحمانى، عبدالوهاب، رهنماي حقوق خانواده در اسلام، كابل: كميته دفاع از حقوق زنان، 1386.
43. رضايان، فرزین، هفت رخ فرخ ايران. تهران: چاپ ابيانه. انتشارات دايره سبز، 1386.

[ز]

44. زحيلي، وهبة، (2003م) الفقه الإسلامى و أدلته، ج 2، بيروت: دار احياء التراث، 2003 م.
45. زحيلي، وهبة، التفسير المنير، ج5، دمشق، دارالعلم، 2001 م.
46. زرقا، محمد مصطفى، (1420 هـ) مدخل إلى نظرية الإلزام العامه في الفقه الإسلامى، بيروت: دارالقلم، 1420 هـ ق.
47. الزركشي أبو عبد الله، محمد بن بهادر بن عبد الله، المنثور في القواعد، ج2، الناشر، وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية الكويت، 1405 هـ ق.

[س]

48. سامى، محمد، نظرية الحق، بيروت: دارالفكر العربية ، 1953 م.
49. السرخسي، محمد بن أحمد بن أبي سهل شمس الأئمه، المبسوط، ج6، الناشر: دارالمعرفة، بيروت، 1414 هـ ق.
50. السنهورى، عبدالرزاق، مصادر الحق فى فقه الاسلامى، قاهره: دار الكتب و القانون، 1953 م.
51. السيوطي، عبد الرحمن بن أبي بكر، جلال الدين، الدر المنثور في التأويل بالمأثور، ج3، الناشر، موقع التفاسير غير مطبوع، بى تا.

[ش]

52. الشاذلى، حسن على؛ الجنایات في الفقه الإسلامى دراسة مقارنة بين الفقه الإسلامى والقانون، دمشق: دارالكتاب الجامعي، 1969 م.
53. الشاطبى، ابراهيم بن موسى، الموافقات؛ ج3، تحقيق: ابو عبيده، مشهود بن حسن، رياض: دار ابن عفان، 1417 هـ ق.
54. الشبير، محمد عثمان؛ المعاملات المالية المعاصرة في الفقه الإسلامى، اردن، درالنافس، 2001م.
55. شريف، دكتور علي ، حقوق خانواده (حقوق مدني 5) ، تهران: انتشارات دنياي نو، 1377.
56. الشريينى، الشيخ شمس الدين محمد بن محمد، الإقناع فى حل أفاظ أبى شجاع، ج2، بيروت: دارالكتب العلميه، 1976 م.

57. الشهير بالدردير، أبو البركات أحمد بن محمد العدوي، الشرح الصغير للدردير، ج4، الناشر: موقع الاسلام، الاسلام وب، بي تا.
58. الشوكاني اليمني، محمد بن علي، فتح القدير، ج1، الناشر: دار ابن كثير، دمشق، الطبعة: الأولى، 1414 هـ ق.
59. الشيرازي، ابو اسحاق ابراهيم بن علي بن يوسف، المهذب، ج 2، القاهرة: دار ابن جوزي، 1998 م.

[ص]

60. الصدر، محمد باقر، اقتصادنا، بيروت: دار التعارف للمطبوعات، 1408 هـ ق.
61. صفائي، حسين، امامي، اسدالله، مختصر حقوق خانواده، تهران: نشر دادگستريز، 1376.
62. عدالتخواه، عبدالقادر، حقوق فاميل، كابل: مطبعة ميوند، 1387.
63. العسقلاني الشافعي، ابن حجر أحمد بن علي، فتح الباري شرح صحيح البخاري، ج 10، بيروت، الناشر: دار المعرفة، 1379 هـ ق.
64. العسقلاني، ابن حجر، الاصابه في تمييز الصحابه، ج 4، بيروت: دارالكتب العلميه، 1975 م.
65. العسقلاني، ابن حجر، فتح الباري، به شرح صحيح البخاري، ج1، بيروت: دارالكتب العلميه، 1424 هـ ق.

66. علاسوند، فريبا، المرأة في الاسلام، البغداد: نشر مركز الحضارة لتنمية الفكر الاسلامي، بي تا.
67. العيني، بدرالدين أبو محمد محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين، البناية شرح الهداية، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت، الطبعة الأولى، 1420 ق.
68. العيني، بدرالدين أبي محمد محمود بن احمد، عمدة القارى شرح صحيح البخارى، ج 2، بيروت: دارالكتب العلميه، 1389 هـ ق.

[ف]

69. فيروزآبادي، محمد بن يعقوب مكّنى به ابوطاهر، القاموس المحيط، ج3، بيروت: دارالكتب العصريه، 1410.
70. الفيومي، احمد بن محمد بن علي القرى، المصباح المنير، قم: دارالهجره، 1972 م.

[ق]

71. قانون مدني افغانستان مصوب سال، 1355
72. قانون منع خشونت عليه زن، مصوب سال 1388.
73. قرافي، احمد بن ادريس، الفروق؛ تحقيق: سراج، محمداحمد و علي جمعه محمد؛ ج1، قاهره: دارالسلام، 2001م.
74. القرطبي أبو عبد الله، محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح، الجامع لأحكام القرآن، ج2، القاهرة، الناشر: دار الكتب المصرية، 1384 هـ ق.
75. القرطبي أبو عبدالله، محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح، الجامع لأحكام القرآن، ج5، القاهرة، الناشر: دار الكتب المصرية، 138 هـ ق.
76. القرويني، عبدالله بن محمد بن يزيد بن ماجه، سنن ابن ماجه، بيروت: دار النوادر، 1388 هـ ق.
77. القشيري، ابوالحسن، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، المحقق: زهوه، احمد و احمد عنايه؛ بيروت: دارالكتاب العربي، 1987 م.

[ك]

78. كاتوزيان، ناصر ، اموال و مالکیت، تهران: انتشارات دادگستر، 1392.
79. الكاساني الحنفي، علاء الدين، ابوبكر بن مسعود بن احمد، بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع، ج7، الناشر: دارالكتب العلمية، الطبعة الثانية، 1406 هـ ق.
80. الكشميري الهندي، محمد أنور شاه بن معظم شاه، فيض الباري على صحيح البخاري، بيروت: الناشر دار الكتب العلمية، 1426 هـ ق.
81. كاظمی، زهره، حمایت های مالی زنان در نظام حقوق خانواده از دیدگاه اسلام، دوفصلنامه علمی – ترویجی فقه و حقوق خانواده، پاییز و زمستان، سال سیزدهم، شماره 49، 1387.
82. کمیته تحقیقات وزارت امور زنان، پالیسی حق دسترسی زنان به حق میراث و مالکیت، کابل: انتشارات وزارت امور زنان، 1398.
83. کود جزا افغانستان مصوب سال 1396.

[ل]

84. لئواشتر اوس، حقوق طبیعی و تاریخ، ترجمه باقر پرهام، تهران: انتشارات باهوک، 1388.

[م]

85. ماریاروي، مهدي قراچه داغي، زنان کتک خورده، تهران: نشر علمي، 1377.
86. المالکی الأندلسی الباجی، ابوالولید سلیمان بن سعد بن ایوب، المنتقی، نسخه دیجیتالی، بی تا.

87. المبارکفوری، أبو العلاء محمد عبد الرحمن بن عبد الرحیم، ()، تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذی، ج6، بیروت، الناشر: دار الکتب العلمیة، بی.تا.
88. مجمع جامعه مدنی افغانستان (مجما)، بخش آموزش های مدنی، رهنمون حقوق زن، 1389.
89. مجموعه مقالات سمینار سیمای زن در جامعه.
90. محقق داماد، سید مصطفی، بررسی فقهی حقوق خانواده نکاح و انحلال آن، ایران طبع مرکز نشر علوم اسلامی. سال 1386.
91. محقق داماد، سید مصطفی، بررسی فقهی حقوق خانواده، تهران: مرکز نشر علوم اسلامی، 1395.
92. محقق یزدی، حاشیه مکاسب، ج1، قم: انتشارات قم، 1388.
93. محقق، محمد باقر، حقوق مدنی زوجین، ج3، تهران: نشر بنیاد قرآن، 1360.
94. محمد نعیرات، ایمن احمد؛ الذمة المالية للمرأة في الفقه الإسلامي، بیروت: دار احیاء التراث، بی.تا.
95. محمد بن طاهر، تفسیر التحریر و التئویر، ج5، دمشق: نشر العصریه، 1402 هـ ق
96. مدنی، سید جلال الدین، حقوق مدنی، ج1، تهران: نشر پایدار، 1390.
97. المرادوی، علی بن احمد، الإنصاف؛ ج6، القاهرة: دار مطبوعه قاهره، 1953 م.
98. المزنی، مختصر المزنی هامش کتاب الأم للإمام الشافعی، ج2، ص 209 طبعة سنة 1386

هـ

99. مطهری، مرتضی، مسأله ربا، تهران: انتشارات صدري، 1362.
100. مغنیه، محمدجواد، فقه تطبیقی، بنیاد علوم اسلامی. بی.تا.
101. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، احکام النساء، نسخه غیر مطبوع،
102. موزر، کارولین، برنامه ریزی بر حسب جنسیت در جهان سوم، نقش زنان در توسعه، تهران: انتشارات روشنگران، 1372.
103. موسوی، سید علی، مبانی حقوق بشر از دیدگاه اسلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، 1381.
104. موسی، محمد یوسف، الفقه الإسلامي؛ بیروت: دارالعصریه، ۱۴۱۶ هـ ق.

[ن]

105. نفرأوی الأزهری المالکی، الفواکه الدوانی؛ ج2، بیروت: دارالکتب العلمیه، 1963 م.

[هـ]

106. هیئت کبارالعلماء (1424) الموسوعة الفقهية الكويتية؛ ج18، کویت، الناشر وزارة الأوقاف والشئون الإسلامي.

107. هیئت کبارالعلماء (1424) الموسوعة الفقهية الكويتية؛ ج4، کویت، الناشر وزارة الأوقاف والشئون الإسلامي.

[و]

108. واحدی، قدرت الله، مقدمه علم حقوق، تهران: انتشارات خرسندی، 1391

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af